

Breitner Péter

Mit finanszírozzunk?

A Van Esély Alapítvány 2000-ben alakult meg azzal a céllal, hogy hajléktalanságból való kiutakat támogasson, mégpedig személyre szabott, egyéni programok segítségével. Azóta is ez a fő célunk és tevékenységünk. Rendkívül fontosnak tartjuk a magunk, és más segítő szervezetek számára is, hogy egyéni és társadalmi szinten is ellentmondás nélkül képesek legyünk megfogalmazni a céljainkat, hiszen úgy véljük, hogy az egyéni boldogulásnak és a közösségi érdekek legalább nagyjából azonos irányba kell mutatnia, ha egy társadalom egyről a kettőre akar jutni. A Van Esély Alapítvány azt szeretné elérni, hogy minden hajléktalan ember, akinél ez lehetséges – a saját maga és az egész magyar társadalom érdekében – valamilyen aktivitáson keresztül segíthessen magán, kiutat találhasson helyzetéből, és nem mellékesen: álljon át az adóforint-felhasználók közül az adóbefizetői oldalra.

Kötetünk elején, a következő oldalakon néhány rövid tanulmányban ismertetjük alapítványunk működését, az általunk végzett tevékenységet, és a mögötte meghúzódó gondolkodási irányokat, módszertani megfontolásokat. Ezen túlmenően közöljük fennállásunk tíz évének eredményeit is, különös tekintettel legutóbbi, két éven keresztül zajló – a Norvég Civil Támogatási Alap segítségével megvalósított – programunkra.

Az alapítvány működésének van néhány elméleti és gyakorlati alappillére, amely alapvetően meghatározza munkánkat. Ezeknek egy része egészen más felfogású, mint a mai magyar hajléktalan-ellátásban elterjedt szemléletek és gyakorlatok, másik részük viszont nem más, mint a szociális munka, szociálpolitika, pszichológia, szociológia és más, iskolában megtanulható szakterületekről származó ismeretek alkalmazása a gyakorlatban.

Szemléletünk legerőteljesebb megalapozója az 1993 és 1999 között, Solt Ottilia és Havas Gábor szakvezetése alatt működött Wesley János Főiskola nappali tagozatos szociális munkás szaka. Az iskola és a szak ugyanezen a néven ma is üzemel, de a szellemi műhely már nem létezik, annak – a fent jelzett korszak végén – majd minden tagját leváltották¹. Az *iskola* azonban, mint szellemiség, mint a világról, szegénységről, társadalmi jelenségekről és problémákról való gondolkodásmód, kis műhelyek, kezdeményezések formájában túlélte a „rég Wesleynek” véget vető eseményeket. Ez a szemlélet erőteljesen hat ma is ránk, a Van Esély Alapítvány létrehozóira: gondolkozási folyamatokat, cselekvési motivációkat, energiákat indított útjára bennünk.

Ennyi idő után, ha mélyükre nézünk a dolgoknak, rájövünk, hogy már valójában nem is tudjuk megállapítani pontosan, hogy mi az, amit ott kaptunk, és mi az, amit mi tettünk hozzá ehhez az *iskolához*. De ez nem is baj, mert mindent a „vidd tovább és fejleszd tovább” üzenetével kaptunk. Ez ugyan soha nem hangzott el így, mégis mindenki számára teljesen világos volt. Ettől *iskola* egy iskola.

---

¹ A „rég Wesley” szociális munkás szakán működő szellemi műhely létrehozói és éltetői a következő személyek voltak: Andor Mihály, Arató Géza dr., Bajomi Iván, Bányai Emőke, Betlen Anna, Bognár Bulcsu, Breitner Péter, Cserne István dr., Erdélyi Ágnes, Erős Ferenc, Farkas Mária, Funk Sándor dr., György Margit, Győri Péter, Gyukits György, Halmos Károly, Hárs Ágnes, Havas Fanny, Havas Gábor, Horváth Ágota, Kardos László dr., Kerecsi Klára dr., Kézdi Gábor, Kis Gyula dr. †, Kovács Andrea, Lakatos László, Lengyel Gabriella, Lust Iván dr. †, Márkus Kata dr., Matern Éva, Mészáros Ágnes, Mezei György †, Nagy György Attila, Nagy Viktor, Németh Zsolt, Nizák Péter, Orosz Éva, Parádi József dr., Pete Péter, Pik Katalin †, Radoszav Miklós dr., Sarlós Katalin †, Solt Ottilia †, Szabó Miklós †, Szentesi Péter dr., Tóth Judit dr., Vikár András dr., Zádori Zsolt, Zolnay János. Rajtuk kívül még számos vendégelőadó is hozzájárult a képzés magas színvonalához: Bakonyi Éva, Czákó Ágnes, Csongor Anna, Ehmann Zoltán, Eörsi János †, Gurály Zoltán, Gyáni Gábor, Juhász Pál, Kemény István †, Kovalcsik Katalin, Köllő János, Kőnig Éva, Nagy Gyula, Réger Zita †, Sági Mária, Spéder Zsolt, Tellér Gyula, Tóth Éva, Vercseg Ilona, Voszka Éva.

Egyszer régen, 1996 körül, a „régí Wesley” a főiskola hallgatói önkormányzata szociális ösztöndíjakat bírált el. Ezekén a gyűléseken mindig részt vett egy tanárunk is, akkor éppen Solt Ottília kísérté figyelemmel a megbeszélést.

Az egyik elbírálándó esetben, egy összetett ügyben komoly vita alakult ki, és a legkülönbözőbb érvek kerültek elő: bonyolult családi háttér, rossz anyagi helyzet, más testvérek tanulási ügyei, egyes családtagok betegsége stb. A HÖK tagjai úgy érezték, hogy meg kellene oldani a család összes problémáját, ráadásul ez minden tagnál valami mást jelentett. Már-már eluralkodott a káosz, amikor Ottília közbeszórt egy kérdést: „Gyerekek! Mit finanszírozunk?!”

A HÖK megértette az új, tiszta, és értékeket helyükre tevő gondolatot: nem az számít, hogy kit sajnálunk, vagy hogy kin szeretnénk segíteni, hanem azt kell eldöntenünk, hogy milyen célt akarunk elérni a forintjainkkal! Nekünk akkor és ott azt kellett finanszírozunk, hogy a szóban forgó hallgató lehetőleg végig tudja járni az iskolát. Ez volt a legokosabb, leghasznosabb, a jövőre leginkább ható beruházás, ami mellett dönthettünk.

Ottília rövid kérdése jókor és jó helyen hangzott el (ez nem volt ritkaság), és szavai hatására sok mindent lehetett még továbbgondolni. Például azt, hogy *csak úgy adni* (akár sajnálatból, szeretetből, vagy egyéb célból) nagyon alacsony hatásfokú működésmód ahhoz képest, ha pontosan és célzottan helyezzük el a forintjainkat, úgy, hogy lehetőleg *tényleg azt, és ne mást érijünk el velük*, mint amit szeretnénk! És ez persze ott kezdődik, hogy el kell döntenünk, hogy mit szeretnénk.

Ehhez a történethez, Ottiliához, és a „régí Wesley” többi tanárához, az ott valaha uralkodó szellemiséghez nagyon sok köze van a Van Esély Alapítványnak. A „*Mit finanszírozunk?*” kérdést nem csak szimbolikus formában, hanem a lehető legvalóságosabb módon, minden egyes döntésével kapcsolatban meg kell válaszolnia az alapítvány kuratóriumának.

A következő oldalakon megpróbálunk írásban is válaszolni Ottília kérdésére.

Mentés Másként - A Van Esély Alapítvány tevékenysége és munkamódszere

A Van Esély Alapítvány támogatásaihoz *pályázati rendszerben* lehet hozzájutni. Ez azt jelenti, hogy a hajléktalan ember és segítője *közös pályázatot* nyújthatnak be hozzánk, saját kiút-elképzeléseik alapján. Másik fontos elvárásunk a *projektszemlélet*. Ez alapozza meg, tereli és tartja mederben az egész folyamatot. Míg a szociális ellátásra általában jellemző normatív finanszírozási rendszer igen lomha, és a pénzfelhasználás a konkrét (egyéni) céllal többnyire nagyon nehezen kapcsolódik össze (erről ld. bővebben *Létezés vagy változás?* című keretes írásunkat), a pályázati rendszernek és projektfinanszírozásnak van néhány kötelező eleme, amely keretben tartja, megfoghatóvá és többé-kevésbé mérhetővé is teszi az esetkezelési folyamatot. Egy pályázati projektnek eleje, vége, célja, felelőse és célzott finanszírozása van, a keretében végzett tevékenység pedig sikerrel vagy kudarccal végződik. Fontos tapasztalatunk, hogy a segítő szakemberek lényegesen jobb teljesítményre képesek olyan körülmények esetén, amikor világos keretek között, egyértelmű és számukra is elfogadható szemléletben dolgozhatnak.

A benyújtott pályázatokban konkrét kiutkeresési terveket és személyre szabott programokat várunk. Ennél pontosabban azonban – szándékosan – nem határozzuk meg, hogy mit jelentsen az a bizonyos kiút², hiszen ahányféle a lecsúszási folyamat, annyiféle a megoldás. A hajléktalan emberek személyes ismerete nélkül nem dönthetünk előre arról, hogy mire van szükségük. A konkrét tervet csak a segítő és kliense együtt készítheti el. A mi feladatunk ebben csak annyi, hogy „helyzetbe hozzuk” őket, azaz megteremtjük a változás keretfeltételeit (lásd a kötet mellékleteként közreadott pályázati kiírást). Az alapítvány bármilyen programot támogat, amely meggyőzi a bíráló kuratóriumot arról, hogy hosszabb távon kiutat jelenthet az adott hajléktalan ember számára helyzetéből.

Létezés vagy változás?

A mai magyar hajléktalanellátás finanszírozása a változások helyett többnyire „állapotot”, „létezést” idéz elő, vagy hagy jóvá. Egy hajléktalanszállás (vagy nappali melegedő) azért kapja az állami normatívát, hogy benne legyenek az emberek, és nem azért, hogy távozzanak belőle. Egy utcai szolgálat azért kapja az állami normatívát, hogy találkozzon emberekkel, és nem azért, hogy az utca helyett jobb lakhatáshoz juttassa őket. A jogszabályokban „puhán” megjelenik ugyan személyes segítségnyújtási feladat is, de valóságosan elszámolni, vagy ellenőrzéseken megfelelni nem a segítségnyújtás minőségével és eredményeivel, hanem létszámokkal, és a fizikai feltételek biztosításával kell a szolgáltatóknak. Tudjuk jól, hogy egyes segítő, sőt egyes szervezetek is törekszenek a minőségi segítségnyújtásra, ezek azonban egyelőre egyéni elkötelezettségtől, felkészültségtől és lehetőségektől függenek.

A valódi kérdés persze az, hogy van-e egységes társadalmi akarat a hajléktalan emberek sorsának megoldása mögött, vagy a szervezetekre van bízva, hogy Münchhausen-módra a saját hajuknál fogva húzzák-e ki magukat a vízből. Az efféle kérdésekben a finanszírozás logikájának vizsgálata adja a leghitelesebb választ, egyéb források (pl. nyilatkozatok, szándéknyilvánítások és politikai és magánkiáltványok) könnyen félrevezethetik az érdeklődőt.

Az alapítvány pályázatainak elnyerhető összeg maximum 100 ezer forint. Ennyi pénz „segélynek” sok, de a végleges megnyugtató megoldáshoz (már amennyiben csak a dolgok anyagi részét nézzük) kevés. 100 ezer forint arra azonban elég, hogy „tőkeinjekcióként” hasson egy változási folyamatban, és további „tőketermelést” indítson el az adott hajléktalan ember érdekében, saját közreműködésével. Fontos kiemelni, hogy itt a „tőke” fogalmának tágabb, Bourdieu-i értelmezéséről van szó,³ amely szerint háromféle tőkefajta: gazdasági, kulturális és társadalmi tőke létezik. A mi szempontunkból különösen fontos, hogy a különböző tőkefajták kölcsönösen átválthatóak egymásra. Például egy hajléktalan ember képzésének támogatása (kulturális tőke növelése), javíthatja az egyéb tőketípusok birtoklásának esélyét is, ugyanis a képzettségi szint emelkedésével járó jobb munkaerő-piaci pozíció keresztül a gazdasági tőke megszerzésének lehetőségére hat (magasabb, biztosabb jövedelem), sőt egyúttal a kapcsolati tőke dimenziójában is előrelépést hozhat a képzésben való részvétel során szerzett, előrevivő személyes kapcsolatokon keresztül. Az új kapcsolati tőke aztán áttételesen szintén pozitív hatást gyakorolhat a gazdasági tőke dimenziójára, hiszen elsősorban a személyes kapcsolatok

² Előfordul, hogy az alapítványnak korlátoznia kell a benyújtható pályázatok körét, mert a szétosztható forrást „felcímkézve” kapja, vagyis csak bizonyos célok támogatására fordíthatja. Ebben az esetben meg kell határoznunk a támogatható projektek fő témáit: pl. csak képzésre, csak lakhatásra, vagy munkaeszköz vásárlásra fordítható támogatásra ír ki az alapítvány pályázatot.

³ Pierre Bourdieu: *Rekonverziós stratégiák*. In Bourdieu, P.: A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése. Budapest, Gondolat, 1978.

A szociális munka mérhetetlenségébe vetett hit

A szociális segítségnyújtás igazi „valószínűségi terület”. A jó döntés meghozatala egy-egy esetben elengedhetetlenül fontos, de még ezután sem lehet százszázalékosan megjósolni, hogy milyen eredményt érünk majd el. Ez minden egyes esetben igaz, azonban – ha jó szempontok alapján döntünk – a bejósolhatatlanság egyre csökken, amint nagyobb csoportra alkalmazzuk. Amíg egy embernél egészen magas a bizonytalansági faktor, tíznél már sokkal bátrabban jósolhatjuk meg azt, hogy megfelelő kiválasztás és segítségnyújtás mellett bizonyos hányaduk sikerrel jár, egy százfős csoport esélyei pedig már egészen pontosan megjósolhatóak: a nagyfokú egyéni bizonytalanságok a létszám növekedésével viszonylag megbízható valószínűségekbe rendeződnek.

Ez a gondolatmenet (melyet nem mi találtunk ki) lehetne egy másfajta finanszírozás alapja. Lassan muszáj lenne felszámolni a szociális munka mérhetetlenségébe (és ezért számon kérhetetlenségébe) vetett hitet, mert igazi elvárások és eredmények csak ezután következhetnek. Fontos megjegyeznünk, hogy a komolyabb pénzügyi források (pl. európai uniós pályázatok) indikátorai is a „mérhetőség” logikájához vannak kötve.

azok, amelyeken keresztül álláshoz, munkához, jövedelemhez juthat valaki. Úgy tűnik számunkra, hogy a különböző tőkefajták nélkülözése vagy birtoklása együtt jár: minél kevesebb van valakinek az egyikből, annál kevesebb van a többiből is, és fordítva. Éppen ezért lehet fontos beavatkozni a folyamatba, lehetőleg olyan ponton, amely (általában) megindíthatja a tőketermelést. Hajléktalan emberek esetében a társadalmi kiilleszkedtség és az integráció is megközelíthető a tőkefajták és átváltási stratégiáinak gondolati struktúrájában. A Van Esély Alapítvány pályázati döntéseiben mindig átgondoljuk, hogy az adott, konkrét élettörténetben, és a hozzá tartozó tervben vajon milyen hatást gyakorolnak majd egymásra a különböző tőkefajták, vagy egyszerűbben fogalmazva, az élet különböző területei.

Az alapítvány következő és egyben egyik legfontosabb szemléleti alappillére a *változásfinanszírozás*: ahhoz

nyújtunk forrást, hogy valami megváltozzon támogatottaink életében, hogy valamely területen (lehetőleg több területen is) előbbre jussanak. A változások „mérése” a segítő szakmákban persze mindig is nehézkesnek számított valószínűségi természete és viszonylagossága miatt (erről ld. bővebben *A szociális munka mérhetetlenségébe vetett hit* című keretes írásunkat). A ma használatosnál pontosabb fogalmi apparátussal viszont jóval előbbre juthatunk ebben a kérdésben a jelenleginél.

Kezdjük a „hajléktalanság” kifejezéssel, mely rendkívüli pontatlansága miatt alapvetően akadályozza az ilyen irányú törekvést. A „hajléktalannak” nevezett emberek sokasága valójában mint csoport, körülhatárolatlan. A jelenség számtalan megközelítési lehetősége miatt szinte mindenki mást ért a fogalom alatt, ami igaz magukra az érintettekre is. (És mindenkinek igaza is van!). A szakirodalomban is megjelennek az eltérő értelmezések ugyanúgy, mint a pontosítás, differenciálás iránti igény, ebbe itt azonban most mélyebben nem kívánunk belemerülni. Ami ennél is fontosabb, hogy a szakma legrutinosabb segítői is napi vitákat folytatnak arról, hogy az éppen hozzájuk forduló ember hajléktalan-e vagy sem. A változásfinanszírozás működtetéséhez, eredményeinek – legalább hozzávetőleges – méréséhez ugyanakkor biztosan pontosabb fogalmak szükségesek, mint a napjainkban használt „hajléktalanság”.

A Van Esély Alapítvány pályázati döntőbizottsága tízéves működése során, mint alig használható, tulajdonképpen el is hagyta ezt a kifejezést a döntések körüli vitákból. Helyette jóval megfoghatóbb és dinamikusabb fogalmakban gondolkodik, amelyek alkalmasabb struktúrát adnak a változásfinanszírozás hátteréül: az emberi élet olyan dimenzióiban

gondolkodunk, amelyekben különböző intenzitású egyéni részvétel vagy kirekesztődés lehetséges. Ezek a következők:

- Munkaerő-piaci részvétel vagy kirekesztődés,
- Társas kapcsolatokban való részvétel vagy kirekesztődés,
- Lakhatásban való részvétel vagy kirekesztődés⁴.

Tudjuk, hogy az emberi életnek még sok fontos aspektusa van, sőt, a fentiek is számtalan aldimenzióra bonthatók (ezeket használjuk is), azonban úgy gondoljuk, hogy ez a három az, melyet érdemes számításba venni operatív-segítói szinten. Sokkal megfoghatóbbá válik az egyének előrelépési vagy visszacsúszási folyamata, ha megvizsgáljuk az eseteinknél, hogy hogyan változott a helyzetük a munkaerőpiacon, a személyes kapcsolataikban, vagy a lakhatási helyzetükben.

Sokan és gyakran félreértik a változás természetét, és azt gondolják, hogy ha valaki elindult egy jó irányba vezető úton (pl. dolgozni kezdett, albérletet szerzett, vagy iskolába jár), akkor már sínen van, a változás megtörtént, nem szorul több segítségre. A helyzet egészen más: egy ilyen lépéssel csak az élet feltételrendszere lett más, ami pontosan azt jelenti, hogy az igazi változásnak ezután kell következnie. Ráadásul minden tapasztalatunk abba az irányba mutat, hogy az élet feltételrendszerének megváltozása, amely a változás iránti igényt igazából életre hívja, mindig traumatikus élmény: még akkor is, ha jó irányú (erről ld. bővebben „*Vissza szeretnénk menni Egyiptomba*” című keretes írásunkat). Éppen ezért a pozitív változások bekövetkeztekor nemhogy nyugtázhatóak az események, hanem a munka valójában ekkor kezdődik, ekkor van csak igazán szükség segítségnyújtásra.

A Van Esély Alapítvány projektjei háromszemélyes megállapodásokra épülnek, melynek a támogatott hajléktalan ember, a segítőtje és az alapítvány a részesei. Ezzel a lépéssel (is) szeretnénk minden fél számára valóságossá tenni és megalapozni egy *világos felelősség-struktúrát*, amelyben mindenki számára egyértelmű, hogy mi a cél, kinek mi a feladata, milyen keretek között, és milyen elvárásokat támaszthatnak egymás felé a felek.

„*Vissza szeretnénk menni Egyiptomba*” –

...mondták a kivonulás után kevéssel a rabszolgaságból megszabadult zsidók, amikor elkezdődtek az önállóság, az öfenntartás és az útkeresés nehézségei.

Nincs is ennél jobb példa arra, hogyan működik a változás lélektana. Hiába a vágyott lehetőség és az új irány, a jobb élet lehetősége, az egyúttal ijesztő, szokatlan is, ezért könnyű visszatorpanni a küszöbéről. Új gyakorlatok kifejlesztése, új tudások megszerzése, új életbeosztás szükséges a végrehajtáshoz. Ezekkel mind-mind meg kell birkózni, amelyhez le kell győzni a kételyt, és minden téren sok munkára van szükség. Ilyenkor mindig sokkal vonzóbbnak tűnik fel akár a régi rosszabb, de legalább ismert, megszokott, biztonságos közeg. A visszalépés azonban soha nem tudatos és vállalt szinten valósul meg, hiszen az ember nem vállalhatja fel sem önmaga, sem a világ előtt annak nyílt kimondását, hogy „jobb nekem inkább a régi rossz”. A pszichés feszültség csökkentése általában kerülő úton valósul meg: visszaesés a szerhasználatba, ellógás (nem tanulás) a tanfolyamról, megbetegedés, a hajléktalanügyben pedig nem ritka az „eltűnés” egy időre...

A változás lehetőségének felkínálásával mindig gondolnunk kell arra is, hogy a lehetőséggel élni talán nem is olyan könnyű, mint gondolnánk, és igazából ez az, amihez támogatást, lelki támaszt kell nyújtani a segítőknek.

⁴ A mi értelmezésünk szerint az élet e három dimenziójával többé-kevésbé leírható a „hajléktalanság” állapota, így akár a fogalom operacionalizálásának is tekinthetjük használatukat.

A megállapodásban minden résztvevő egyformán fontos, most azonban a támogatottakat emeljük ki, hiszen az ő feladatuk a legnehezebb, és mégiscsak ők a „főszereplők”. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy minden szimbolikus és technikai üzenetünk egységesen és megbízhatóan azt közvetítse, hogy a hajléktalan ember egyenértékű, felnőtt résztvevő partnere és felelőse a folyamatnak. Ennek az „üzenetnek” – nevezhetjük *pozitív címkézésnek* – szerintünk, mint tudatos szociálpszichológiai gesztusnak, minden segítői folyamat részének kellene lennie. Az effajta célok azonban üres frázisok és szórólapszövegek maradnak mindaddig, amíg valóságos és tudatos lépéseket nem tesz egy szervezet (és a segítői) ebbe az irányba.

A Van Esély Alapítvány tevékenysége során néhány konkrét lépést alkalmaz. Nagyon fontos ezek közül a mindenkori partneri kommunikáció. Emellett – mint ahogy már utaltunk rá – pályázati és támogatási szerződés aláírást kérünk a támogatott személyektől, ezzel bizalmat és egyúttal felelősséget

ruházunk rájuk. A pozitív címkézésnek talán leghatásosabb mozzanata azonban az, hogy a támogatási összeget – amikor csak tehetjük – közvetlenül a támogatott hajléktalan ember bankszámlájára utaljuk át. Ennek a lépésnek akár azért is lehet jelentősége, mert sokszor ezzel érzük el, hogy bankszámlát nyisson az illető (ami különben is hasznos, hiszen ez már eleve egy lépés a munkaerőpiac felé). A pénzügyi bizalmat nagyon fontosnak tartjuk, hiszen erős, ellenkező előjelű és pozitív énképfőformáló üzenet a szokásos sztereotípiákhoz képest, amely szerint a hajléktalan emberek elisszák, elverik a pénzt, nem megbízhatóak, stb.

A pozitív címkézés

Nincs jobb példa a „pozitív címkézésre”, mint Victor Hugo *Nyomorultak* című regényének egyik lélektani tetőpontja: Jean Valjean, a nemrég szabadult fegyenc, akit hajdanán kenyérlopásért ítélték el, reménytelenül vándorol a „meg nem bocsátó társadalomban” – munkát nem kap, éhes, megbélyegzett. Bienvenu püspök befogadja őt egy éjszakára és megvendégeli, de Jean Valjean az ezüst evőeszközeivel távozik. Mint gyanús elemet elfogják, megtalálják nála a lopott holmit, majd a csendőrök visszahurcolják Bienvenu elé és szembesítik őket egymással. Bienvenu püspök ekkor azt állítja, hogy ő adta neki az ezüst evőeszközöket önszántából, sőt még két gyertyatartót is a kezébe nyom, mondván, azokat is neki adta, de itt felejtette őket. Jean Valjean szabad, elkerülte a gályarabságot, a csendőrök távoznak, és a két ember egyedül marad:

„A püspök odalépett hozzá, és halkán mondta:

- Ne felejtse, sohase felejtse el, hogy megígérte: ezt a pénzt arra fogja felhasználni, hogy becsületes ember legyen magából.

Jean Valjean, aki nem emlékezett, hogy bármit is megígért volna, nem bírt megszólalni. A püspök erősen hangsúlyozva beszélt. Ünnepelesen folytatta:

- Testvérem, Jean Valjean, nem vagy többé a gonoszé, hanem a jóé. Megvásárolom tőled a lelkedet; elveszem a sötét gondolatoktól, a romlás szellemétől, Istennek adom át.*”

A „lélek visszavásárlása” tulajdonképpen egy erőteljes, „löketszerű” szociálpszichológiai lépés. Ez az, amit „pozitív címkézésnek” nevezünk, és amely Jean Valjeant végül jó útra téríti. Tulajdonképpen ilyen bizalom és megbocsátás „teherrel” a vállán, nem képes többé becsületes dolgokat elkövetni.

* Hugo, Victor: *A nyomorultak*. Budapest, Magyar Helikon, 1964. (ford. Lányi Viktor, Révay József, Szekeres György)

E szimbolikus lépések sorozatát valahogy így fordítanánk le: *„Bízunk benned, felnőtt partnerünk vagy, éppen ezért cselekvést és felelősséget várunk tőled a saját életed irányításában.”*

Tapasztalataink szerint az üzenetsomag működik! Elenyészően kevés olyan eset történt az alapítvány történetében, hogy támogatójaink végül nem arra költötték a pénzt, amire szerződünk⁵, az esetek legtöbbszörében tehát érezhető a tulajdonított felnőtt szerep és felelőség „varázslatos hatása”.

Úgy véljük, itt az ideje annak, hogy a segítő szakma tagjai belássák: ha kiskorúsító üzeneteket küldünk ügyfeleink felé, azzal tehetetlen gyermekké tesszük őket, de ha partnerként viszonyulunk hozzájuk, akkor felnőtté válnak.

---

⁵ Azokban az esetekben azonban, amikor a pályázati pénz nem a szerződött cél szerint kerül felhasználásra, minden lépést megteszünk a támogatás visszaszerzése érdekében, ami többnyire sikerül is, ugyanis a résztvevők felelőségéhez ez a következmény is hozzátartozik.